

בס"ד, אדר א תשפ"ב

דבר תורה לפרשת תצווה – מעיין הנדלר

פרשתנו פותחת בציווי על הדלקת מנורת המשכן בשמן זית מיוחד:

"וְאַתָּה תִּצְוֶנָה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כְּתִית--לְמָאוֹר: לְהַעֲלֹת נֵר, תָּמִיד"

רש"י מסביר שאותו שמן כתית היה עשוי מן הטיפות הראשונות שיצאו מכתישת הזיתים במכתשת, לפני שהכניסו אותם אל הריחיים לכתישה חזקה יותר, שהוציאה גם חלקים פחות עדינים של הזית. את השמן שיצא מן הריחיים היו לוקחים למנחות שהוקרבו על המזבח.

כלומר: בהכנת שמן הזית ישנו השמן שמתפרץ, כמעט יוצא מעצמו מתוך הזית, ולעומתו ישנו שמן שנדרשת עבודה קשה, לחץ וכתישה כדי להפיק אותו מן הזיתים. התורה מבחינה בין השמנים הללו ומייעדת כל אחד מהם למקום המתאים לו בעבודת המשכן.

ה"שפת אמת" מקשר בין שני סוגי השמן הללו לשני צדדים של עבודת ה' שמשקפים במדרש שמובא בתחילת פרשתנו:

... "מהו "כי נר מצוה".... ומהו "ותורה אור"?

אלא הרבה פעמים שאדם מחבב בלבו לעשות מצוה

ויצר הרע שבתוכו אומר מה לך לעשות מצוה ומחסר את נכסיך עד שאתה נותן לאחרים תן לבניך.

ויצר טוב אומר לו תן למצוה. ראה מה כתיב כי נר מצוה -- מה הנר הזה כשהוא דולק אפילו אלף אלפים קרוינין

וסבקיין מדליקיין הימנו אור במקומו - כך כל מי שיתן למצוה אינו מחסר את נכסיו. לכך נאמר "כי נר מצוה ותורה

אור" (שמות רבה לו, ג)

המצווה משולה לנר, אך כמו שנר עלול גם לשרוף, גם קיום המצוות נחוה לפעמים כמעשה שמאיים על הקיום העצמי של האדם. הצדקה שאדם נותן מכספו, תחסיר ממה שישאר לו ולמשפחתו.

המדרש מתאר את המתח בין היצר הרע שרואה במצווה איום על קיומו העצמי של האדם, מחיקה, ואולי "שריפה" של האישיות שלו מתוך התבטלות לרצון האלוקי, לבין היצר הטוב שרואה במצווה הארה שאין בה הפסד כלל, "ותורה אור", כאדם שמדליק נר מנר ואינו מחסר מאורו של הנר המדליק.

וכך מסביר ה"שפת אמת":

"...ביאור הענין דידוע שיש בנר אור המאיר ואש השורפת.

ובזוהר הקדוש נקרא אשא חוורא [אש לבנה] המאיר על גבי אשא אוכמא [אש שחורה] השורפת כו'.

ובאמת עיקר עבודת האדם הוא הבירור. שעל זה נשלח בעולם השפל לברר אלה המקומות החשכים. ועל ידי

המצות נתקן העשיה.

אמנם על ידי העבודה זוכין לתורה אור. והוא קדושת השבת הבא אחר עבודת ימי המעשה. וכשהמצות נעשין כראוי בדביקות בשורשן שהיא התורה. שמהתורה בא שורש המצות. אז שורה ברכה גם בעבודת הברור ואינו בא לידי חסרון כלל. ומה שעולה על דעת האדם שמחסר עצמו על ידי המצות שהוא בהתחלה עבודה קשה. אמנם כשזוכה על ידי המצות לתורה אור יכול להיות הכל בנייחא. (שפת אמת תצווה תרל"ז, במדרש)

עיקר עבודת האדם הוא הברור, שדומה לעיתים לאש שורפת שבאה להבעיר את המקומות החשוכים ולתקן אותם. עבודת ה' מן הסוג הזה כוללת גם את המוכנות להחסיר מעצמנו למען הדבקות בה', עד כדי מסירות נפש של ממש, כפי שמתפרש הפסוק הראשון בקריאת שמע: "וְאֶהְיֶה אֵת ה' אֱלֹהֵיךָ כְּכֹל לְבָבְךָ וְכְכֹל נַפְשְׁךָ וְכְכֹל מְאֹדְךָ". אך עבודת הברור, עם כל חשיבותה ומרכזיותה, אינה הפסגה. לאחריה אפשר להגיע ל"תורה אור", למדרגה שבה אפשר לראות ולהרגיש איך עבודת ה' אינה מחסירה או מצמצמת את האדם אלא ממלאת אותו אור וברכה. היחס בין שתי העבודות מקביל ליחס בין שבת לימי המעשה. בימי המעשה העיקר הוא העמל והיגיעה, לא רק בענייני העולם הזה, אלא גם בעבודת ה'. ולעומת זאת, שבת היא יום של עונג ושמחה, שנותן פרשנות מחודשת גם לימי המעשה שלפניו, ומאיר אותם באור חדש, שאין בו חיסרון כלל, אלא רק שפע וריבוי של אור.

דרך נקודת המבט הזו, ה"שפת אמת" חוזר להתבונן על שני סוגי השמן שפגשנו בפסוק בראשון של הפרשה:

"...עיקר האור בא על ידי העבודה בבחינת הברור. שהוא ענין המנחות.

על ידי זה זוכה להעלות טיפה אחת נקיה וזכה. להעלות נר תמיד

פ"י שהאור עצמו תלוי בתיקון הגשמיות.

ואחר כך אותו נקודה שזכה להעלותו לה'. מסייעו אחר כך לבחינת הברורים גם כן.

והוא הברכה שבא משבת קודש לימי המעשה שאחריו. (שם)

שמן המנחות מקביל לעבודת הברור. זהו שמן שנוצר כתוצאה מהלחץ הכבד, כמו עבודת ה' שיש בה מאמץ, יגיעה והתמודדות. לעומת זאת השמן הכתית של המנורה, שיוצא כמעט מעצמו, ואינו מעורב בחלקים אחרים של הזית אלא נשאר נקי וזך מאוד, מקביל לעבודה המוארת, הדבקה בשורש האלוקי מתוך עונג בלי לחוש קושי.

בין שני סוגי העבודה האלו יש קשר דו סטרי – מצד אחד, העבודה הקשה היא המצע וההכנה לעונג, כשם שבימי החול אנחנו מתכוננים אל השבת, וכפי שידוע לנו שרק מי שטרם בערב שבת יאכל בשבת. ומן הצד השני, עצם האפשרות של אדם להכניס את עצמו לעבודה הקשה של היגיעה, הקושי והמאמץ באה מכוח אותה טיפה של שמן כתית זך וטהור, אותם ברכה ועונג של שבת קודש שנותנים טעם ומשמעות לעבודת ששת הימים, שבסופה שוב תגיע שבת.

היחס ההדדי הזה מתפרש יפה במילים "סוף מעשה במחשבה תחילה" שכתב רבי שלמה אלקבץ על השבת. אמנם מן ההיבט המעשי השבת היא הסוף, והעונג מגיע מתוך המאמץ, אך מן ההיבט המחשבתי השבת היא הראשית, והעונג הוא זה שנותן כוח ומשמעות לכל המאמץ.

בתפילה שה' יזכנו לעבוד אותו באמת. ביגיעה ועונג, בשבת קודש וגם בימות החול.